

BALKAN SAVAŞI'NDA HAMİDİYE KRUVAZÖRÜNÜN YUNAN DONANMASINA KARŞI EGE DENİZİ, ADRİYATİK DENİZİ VE DOĞU AKDENİZ'DEKİ FAALİYETLERİ

The Operations of Hamidiye Battlecruiser against the Greek Navy in Aegean Sea, Adriatic Sea and East Mediterranean during the Balkan War

Ozan TUNA*

Özet

Balkan Savaşı'nda deniz gücü savaşın gidiŐatını belirlemede önemli bir etki meydana getirmiş olup Yunan donanmasının özellikle Averof zırhlı kruvazörü sayesinde Ege Denizi'ni kontrol ederek Çanakkale Boğazı'nı abluka altına alması, Osmanlı donanmasının Ege Denizi'nde etkisiz kalmasına sebep olmuştur. Yunan donanmasının nicelik ve nitelik yönünden Osmanlı donanmasından üstün olmasının yanında Ege adalarını ele geçirmesi ve askeri sevkiyatını deniz üzerinden sorunsuz bir şekilde yerine getirmesi Osmanlı Devleti'ni yeni bir savaş planlaması yapmaya sevk etmiş olup bu bağlamda da Hamidiye kruvazörünün Ege Denizi'ne çıkarak Yunan deniz üsleri ile nakliye konvoylarına saldırması ve Averof zırhlı kruvazörünü Çanakkale Boğazı'ndan uzaklaŐtırması kararlaştırılmıştır. Averof zırhlı kruvazörü olmadan Yunan donanmasına ait diğer savaş gemilerinin Osmanlı donanması tarafından rahatlıkla yenilgiye uğratılabileceği düşüncesine sahip olan Osmanlı savaş planlamacıları, bu sayede Balkan Savaşı'nda Osmanlı donanmasının gerçekleştirdiği en başarılı hareketlerden

* Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
ozan.tuna@omu.edu.tr

birisine imza atmışlardır. Çalışmamızda Hamidiye kruvazörünün yaklaşık dokuz ay sürecek olan Ege Denizi, Adriyatik Denizi ve Doğu Akdeniz'deki faaliyetleri bu geminin seyir ve liman defterleri haricinde Osmanlı arşiv belgeleri ile referans eserler üzerinden incelenmiş olup Hamidiye kruvazörünün Siros deniz üssü ve Şingin limanına gerçekleştirdiği saldırılar ise çalışmamızın temel noktalarını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Averof Zırhlı Kruvazörü, Siros Deniz Üssü, Şingin Limanı, Çanakale Boğazı

Abstract

Naval forces had significant effects on the progress of the Balkan War and the Greek Navy blockaded the Dardanelles by taking the Aegean Sea under control, thanks to the armored cruiser, Averof, in particular. This resulted in an ineffective Ottoman Navy in the Aegean Sea. In addition to the quantitative and qualitative supremacy of the Greek Navy over the Ottoman Navy, the Greek Navy captured the Aegean Islands and dispatched troops seamlessly. These developments urged the Ottoman Empire to search for a new war plan. Consequently, Hamidiye Battlecruiser was ordered to set off to the Aegean Sea and attack Greek naval bases and transport convoys. The ultimate aim of this move was to draw Averof away from the Dardanelles. The Ottoman war planners predicting that, without Averof, the Greek Navy could be defeated by the Ottoman Navy easily, achieved one of the most successful operations of the Ottoman Navy during the Balkan War. In this study, the operations of the Hamidiye Battlecruiser, which lasted nine months, in the Aegean Sea, Adriatic Sea and the East Mediterranean were examined in the light of log and port books of Hamidiye, Ottoman archival materials and reference books. The attacks of Hamidiye on Syros naval base and Shengjin port constitute the focal points of this study.

Key Words: Averof Armored Cruiser, Siros Naval Base, Şingin Port, Dardanelles Straits

Giriş

Hamidiye kruvazörü, Osmanlı donanmasındaki modernizasyon bağlamında 1904 yılında inşa edilerek donanmaya katılmış olup 3700 ton ağırlığı ve 15 cm'lik topları ile standart bir kruvazör olma özellikleri taşımıştır.¹ Balkan Savaşı başladığı esnada Karadeniz'de görevlendirilen Hamidiye, 21 Ekim 1912 tarihinde Bulgaristan'ın Varna limanının *Kavarna* koyunu bombalarken Çatalca Savaşı öncesinde de Silivri'de mevzi alıp ordunun çekilişini topçu atışıyla destekledikten sonra 17 Kasım 1912 tarihinde Terkos hattında bulunan Bulgar ordularını topa tutmuştur.² Çatalca Savaşı'nın ardından Varna limanında bulunduğu esnada Bulgar donanmasına ait *Drazki* isimli torpidobot tarafından vurulan Hamidiye kruvazörü, Bulgaristan ile ateşkesin sağlanması ve Karadeniz'deki çatışmaların kısa bir süreliğine sona ermesi üzerine Osmanlı donanması tarafından Yunan donanmasına karşı Ege Denizi'nde görevlendirilmiştir.³ Osmanlı donanmasının askeri planlamacıları, Hamidiye kruvazörünün gece saatlerinde Yunan donanmasına yakalanmadan Çanakkale Boğazı'ndan çıkmasını ve Yunan donanmasına ait Siroz deniz üssünü bombalamasını uygun görmüş olup kendileri bu üssün Yunanistan açısından öneminden dolayı Yunan amiralinin Hamidiye'yi yakalama görevini Averof'a vereceğini ve bu suretle de Averof'un Çanakkale Boğazı'ndan uzaklaşacağını düşünmüşlerdir.⁴ Bu şekilde Çanakkale Boğazı'ndaki Yunan ablukasını kırabileceklerine inanan Osmanlı donanması kurmayları, Osmanlı savaş gemilerinin rahatlıkla Ege Denizi'ne çıkıp adalara yardım götürebileceklerini öngörmüşlerdir.

¹ Ahmet Küçüköğlü, *Türk Donanmasında Hamidiye Zirhlisi*, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, ss. 29-32

² Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE), *BLH Kataloğu*, Klasör No: 299, Dosya No: 13, Fihrist No: 009, 21 Ekim 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 125, D: 14, F: 002-82, 21 Ekim 1912; Deniz Tarihi Arşivi (DTA), *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 60, 9 Kasım 1912; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 63, 17 Kasım 1912; Cemalettin Saraçoğlu, *Gazi Hamidiye'nin Şanlı Maceraları*, Gün Yayınları, İstanbul 1960, ss. 66-68; *Tasvir*, "Çatalca Muharebatı", (26 Nisan 1914), s. 3

³ Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, Deniz Matbaası, İstanbul 1932, s. 114; Tevfik İnci, "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", *Donanma Dergisinin Eki*, 399, İstanbul (1952), s. 2

⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 82, D: 37, F: 002-05, 14-15 Ocak 1913; Afif Büyüktuğrul, *Balkan Savaşı Deniz Harekatı Üzerine Gerçekler (1912-1913)*, *Belleten*, XLIV /176, (1980), s. 749

1. Hamidiye Kruvazörünün Siros Deniz Üssünü Bombalaması

Hamidiye kruvazörü Ege Denizi'ne çıkış gerçekleştirmeden önce 4 Ocak 1913, 6 Ocak 1913 ve 10 Ocak 1913 tarihlerinde Çanakkale Boğazı'nın haricine çıkarak keşif faaliyetleri gerçekleştirdikten sonra 13 Ocak 1913 tarihinde tüm ışıkları kapalı bir şekilde Yunan donanmasına yakalanmadan Çanakkale Boğazı'ndan çıkmış ve 15 Ocak 1913 tarihinde de Yunan donanmasına ait *Siros* Adası'ndaki deniz üssüne ulaşmıştır.⁵ Yunan donanmasının *Pire*'deki üssünden sonra ikinci stratejik üssü konumunda olan *Siros* Adası'nın rıhtımında gemileri tamir edebilecek atölyeler, askeri tesisler ve barut depoları mevcut olmakla birlikte ayrıca limanda o esnada Yunan donanmasına ait *Makedonya* isimli yardımcı kruvazörü de bulunmakta idi.⁶ Üste keşif yaptıktan sonra 6 cm'lik ve 4,7 cm'lik toplarıyla limanı bombalayan Hamidiye kruvazörü, Makedonya kruvazörünü de üç defa vurmayı başarmış olup geminin batması ve adada yeterli tahribatın oluşması üzerine bölgeden ayrılmıştır.⁷ Her ne kadar Hamidiye kruvazörünün *Siros* deniz üssündeki tahribatı ağır olmasa da gerek Çanakkale Boğazı'nı ablukada tutan Yunan donanmasını atlatması gerekse bombardıman esnasında hiçbir hasar almaması, Yunan donanması üzerinde psikolojik bir etki yaratmış olup Hamidiye kruvazörünün gerçekleştirdiği bu hareket savaşın başından beri Yunan donanmasına karşı etkisiz kalan Osmanlı donanması için de bir motivasyon kaynağı olmuştur.

⁵ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 159, 4 Ocak 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)* Defter No: 4055, Sayfa No: 160, 10 Ocak 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 66, 6 Ocak 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 82, D: 37, F: 005-22, 11 Ocak 1912; Kazım Çavdar, *Hamidiye Kahramanı Rauf Bey*, İzmir 1999, s. 145; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış: Çöküşün Son On Yılı 1912-1922*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2006, s. 128; Cemalettin Saraçoğlu, *Gazi Hamidiye'nin Şanlı Maceraları*, ss. 115-117; Tevfik İnci, "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", s. 6-9

⁶ Cemalettin Saraçoğlu, *Gazi Hamidiye'nin Şanlı Maceraları*, s. 119

⁷ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörünün Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 70, 15 Ocak 1913; Y. Teofanidis-O. Ramis, *Türk-Yunan Deniz Harbi Hatıratı ve 1909-1913 Yunan Bahri Tarihi*, Çev. Binbaşı Lütfi, Deniz Matbaası, İstanbul 1930, s. 63; *The Times*, "A Turkish Naval Success: Greek Naval Auxiliary Cruiser Sunk", (16 Ocak 1913), 5. 5

Çizim 1: Hamidiye Kruvazörünün Sirois Deniz Üssünü Bombalaması⁸

Hamidiye kruvazörü *Siros Adası*'nı bombaladıktan sonra Averof zırhlı kruvazörünü Çanakkale Boğazı'ndan bir an önce çekebilmek amacıyla önce Girit Adası'na yönelse de ardından Doğu Akdeniz'de Beyrut Limanı'na gitmiştir.⁹ Yunan donanmasının baskısı nedeniyle bölgede çok fazla kalamayan Hamidiye kruvazörü, Bahriye Nezareti ile de koordineli bir şekilde 19 Ocak 1913 tarihinde Port Said Limanı'na ardından da Kızıldeniz üzerinden Cidde Limanı'na ulaşmıştır.¹⁰ Cidde limanında tamiratını yapıp kömürünü de almasının ardından 8 Şubat 1913 tarihinde Akdeniz'e çıkmak üzere bölgeden ayrılan Hamidiye,

⁸ *Illustrierte Kronen Zeitung*, "Die Zerstörung des Hilfskreuzers Makedonia und Bombardement von Syra", (18 Ocak 1913), s. 1

⁹ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 215, D: 102, F:001-15, 18 Ocak 1913; Tevfik İnci, "Balkan Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", s. 6

¹⁰ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 215, D: 102, F: 001-26, 19 Ocak 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 215, D: 102, F: 001-42, 22 Ocak 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 75, 29 Ocak 1913; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 3 Şubat 1913

Yunan donanmasına ait iki kruvazör ve iki torpidobotun İskenderiye açıklarında beklemesine rağmen onları atlatıp Akdeniz'e girmeyi başarmıştır.¹¹ Hamidiye kruvazörü hareketinin ilk fasılasında *Siroz* Adası'nı bombalayıp sorunsuz bir şekilde Beyrut ile Cidde limanlarına ulaşması esnasında Averof zırhlı kruvazörünü Çanakkale Boğazı önünden uzaklaştırmayı başaramasa da Yunan donanmasına ait diğer savaş gemilerini kendi üzerine çekmeyi başarmış ve böylece Yunan donanması Ege Denizi'nde daha kapsamlı faaliyetler içerisine girememiştir.

2. Hamidiye Kruvazörünün Şingir Limanını Bombalaması

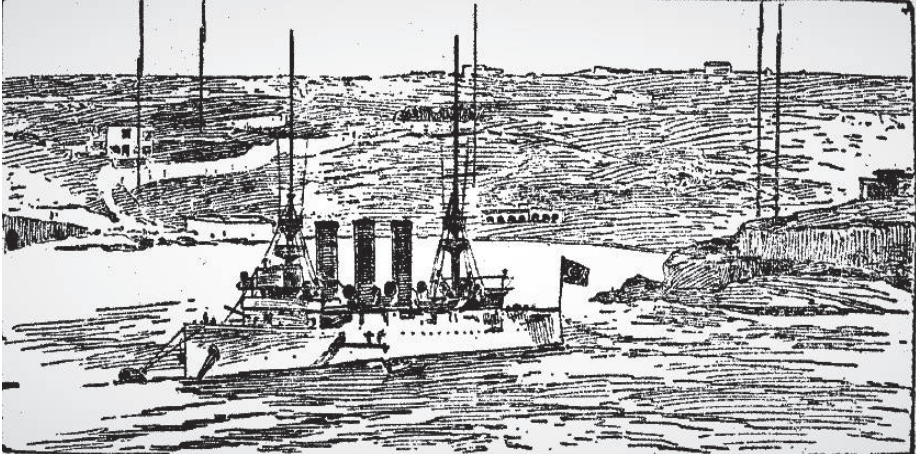
Hamidiye kruvazörü Port Sait limanından ayrıldıktan sonra kömür ikmali gerçekleştirebilmek için sadece Malta adasının kendisine uygun olmasından ötürü Sicilya Adası'nın güneyinden Malta'ya ulaşmış olup 14 Şubat 1913 tarihinde de adanın *La Valetta* limanına demirleyerek limandan 480 ton kömür almıştır.¹² Yunan torpidobotlarının takibi ve bu torpidobotların adanın haricinde konumlanmaları nedeniyle Malta'da fazla kalamayan Hamidiye kruvazörü 17 Şubat 1913 tarihinde adadan ayrılıp Sicilya Adası ve Yunan Denizi üzerinden tekrar Doğu Akdeniz'e ulaşmıştır.¹³ Hamidiye kruvazörünü yakalayabilmek adına Ege Denizi'ndeki askeri gücünün önemli bir bölümünü Akdeniz'e kaydırmayı göze alamayan Yunan donanma komutanlığı, sadece Hamidiye'nin peşine az bir kuvvet sevk edebilmiş ve Adriyatik ile Ege Denizi'ndeki sevkیاتlarını da belirli bir süre durdurmak zorunda kalmıştır.¹⁴ Osmanlı Devleti'nin İtalya ile barış yapması ve Hamidiye kruvazörünün Malta Adası'nı kullanmasına İngilizlerin ses çıkarmaması gemi komutanı Rauf Bey'e avantaj sağlamış olup bu durum kendisine Adriyatik Denizi ve Akdeniz'e hareket serbestliği kazandırmıştır.

¹¹ DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 6-8 Şubat 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 78, 9 Şubat 1913; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, Deniz Basımevi, İstanbul 1946, s. 308

¹² ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-01, 15 Şubat 1913; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s.142; *Tasvir*, "Hamidiye Kruvazörü", (16 Şubat 1913), s. 2; *The Times*, "Hamidieh", (18 Şubat 1913), s. 5; *The Times*, "Hamidieh at Malta", (18 Şubat 1913), s. 5

¹³ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 82, 22 Şubat 1913; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 23 Şubat 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 215, D: 102, F: 101-108, 25 Şubat 1913; *Tanin*, "Hamidiye'nin Vaziyet-i Siyasisi", (18 Şubat 1913), s. 2; *Tanin*, "Hamidiye", (19 Şubat 1913), s. 3

¹⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-06, 19-20 Ocak 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-07, 1 Mart 1913

Çizim 2: Hamidiye kruvazörü Malta adasında¹⁵

Doğu Akdeniz’de Beyrut limanına ulaşmasının ardından kendisine başkomutanlık tarafından Arnavutluk’daki Garp Ordusu’na para ve cephane götürme görevi verilen Hamidiye kruvazörü bu para ve cephaneyi Adriyatik Denizi’ndeki Preveze limanının Semeni Nehri ağzına çıkartıp Garp Ordusu’na teslim etmesi kararlaştırılmıştır.¹⁶ Bunun üzerine Beyrut limanından kömür alıp Antalya ve Anamur sahillerinde Yunan donanmasının şaşırtıcı seyirler gerçekleştirdikten sonra Adriyatik Denizi’ne doğru ilerlemeye başlayan Hamidiye, yolda keşfedilmemek için İtalyan donanmasının el koyduğu *Drama (Libia)* kruvazörüne benzemesinden dolayı İtalya sancağı çekmiştir.¹⁷ Bu esnada bir Yunan filosu da Korfu Adası’na demirlemiş ve Adriyatik Denizi’nde Draç’a a kadar olan bölgeyi abluka altına almışken Osmanlı donanması da Yunan donanmasının Adriyatik Denizi’ndeki yoğunluğunu Ege Denizi’ne çekmek için Çanakkale Boğazı’ndan çıkarak bölgede faaliyet göstermiştir.¹⁸

Bu esnada Yanya kuşatmasının da şiddetlenmesinden dolayı bir Sırp tümeni de Selanik’den Şingin’e (*San Giovanni di Medua*) taşınmakta iken Hamidiye kruvazörü Adriyatik Denizi’ne girdiği esnada Selanik-Preveze-Şingin arasında

¹⁵ *Die Neue Zeitung*, “Der Türkische Panzerkreuzer Hamidiye vor der Insel Malta”, (26 Şubat 1913), s. 3

¹⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-13, 23 Şubat 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D:46, F: 001-19, 25 Şubat 1913; Tefik İnci, “Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi”, s. 6

¹⁷ Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 147

¹⁸ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-29, 5 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001-30, 6 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 219, D: 46, F: 001, 12 Mart 1913; *Tercüman-ı Hakikat*, “Hamidiye Korkusu İle”, (27 Şubat 1913), s. 2

yoğun bir deniz trafiği bulunmakta idi.¹⁹ Adriyatik Denizi'nde bu durum mevcut iken 10 Mart 1913 tarihinde Yunan denizine giren Hamidiye kruvazörü Yunan donanmasına ait *Leros* isimli vapuru batırdıktan sonra Rauf Bey Yanya'nın düştüğü haberini alması üzerine Garp Ordusu'na cephane götürmekten vazgeçerek Draç'a gidip oradaki Sırp noktalarını bombalamış ve ardından da Şingin limanına ulaşmıştır.²⁰ Kaynaklarda Hamidiye kruvazörünün bu seyri esnasında Draç ya da Şingin limanını bombalamasına yönelik bir planlama içerisinde olduğuna dair bir bilgi bulunmazken Hamidiye'nin her iki noktaya yönelik saldırısının planlamanın dışında gerçekleştiği görülmektedir.

Fotoğraf: Şingin Limanı²¹

Hamidiye kruvazörü Şingin limanına ulaştığı esnada Yunan nakliye gemilerinin Sırp askerlerini karaya çıkardığını tespit etmiş olup hemen limanı hedef alarak bölgeye 100 adet top atışı gerçekleştirmiş ve atışları ile Yunan donanmasına ait *Hirisomanis Sifneos* isimli gemiyi batırdıktan sonra süratle bölgeden ayrılıp Korfu Adası'ndaki Yunan filosunu da atlatarak 16 Mart 1913 tarihinde sorunsuz bir şekilde İskenderiye limanına ulaşmıştır.²² Hamidiye

¹⁹ DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 13 Mart 1913; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, s. 326

²⁰ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 91, 12 Mart 1913; Tefik İnci, "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", s. 45; *Tercüman-ı Hakikat*, "Hamidiye Draç'ı Bombardıman Ediyor", (13 Mart 1913), s. 1

²¹ Österreichisches Staatsarchiv, *Kriegsarchiv, Bildersammlung I. Weltkrieg (1914-1918), Albanien: Hafen von San Giovanni di Medua, 1916-1918*

²² ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 202, D: 435, F: 001-061, 15 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-047, 16 Mart 1913; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan*

kruvazörünün Adriyatik Denizi'ne gerçekleştirdiği harekât ve Şingin limanını bombalaması Osmanlı donanmasının Balkan Savaşı'ndaki elde ettiği en önemli başarılarından birisi olup hareketin kusursuz bir şekilde uygulanması savaştan önce tüm Osmanlı kıyılarını abluka altına almayı planlayan Yunan donanmasına da bir ders niteliğinde olmuştur. Yunan donanmasının bu harekât öncesinde Hamidiye kruvazörünün nerede olabileceğine dair net bir bilgisinin olmadığı anlaşılacakla birlikte bu donanmanın Adriyatik Denizi'nde müttefikleri için gerçekleştirdiği askeri sevkiyatı da Korfu adasındaki sınırlı sayıda savaş gemisinden oluşan bir filo ile de koruyamayacağı görülmüştür. Her ne kadar bombardımandaki tahribatın kapsamı sınırlı olmuş olsa da hareket esnasında Hamidiye kruvazörünün hiçbir Yunan savaş gemisine yakalanmaması ve hasar almadan da İskenderiye limanına ulaşabilmesi kayda değer bir başarı niteliğinde olup elde edilen bu başarı Averof zırhlısını Çanakkale Boğazı önünden çekmeyerek Hamidiye kruvazörünü torpidobot ve muhriplerle baskı altında tutabileceğini düşünen Yunan donanmasında maddi hasara ve müttefikleri nazarında prestij kaybına neden olmuştur.

Çizim 3: Hamidiye Kruvazörünün Şingin Limanı'nı Bombalaması²³

Harbi Deniz Cephesi, s. 328; *Tanin*, "Hamidiye Hakkında", (23 Mart 1913), s. 1; *Tanin*, "Hamidiye Yunan Gemilerini Nasıl Batırdı?", (21 Mart 1913), s. 3

²³ *Das Interessante Blatt*, "Der Raid des Hamidie", (20 Mart 1913), s. 8

İskenderiye limanından 450 ton kömür alan Hamidiye kruvazörü 21 Mart 1913 tarihinde Hayfa limanına gelerek *Leros* vapurundan aldığı Yunan mürettebatı resmi makamlara teslim etmiş ve ardından 22 Mart 1913 tarihinde de Beyrut limanına gelerek Garp Ordusu'na ait para ve cephaneyi iade etmiştir.²⁴ Bu tarihlerde Yunan donanmasının Meis Adası'nı işgal etmesi üzerine Hamidiye kruvazörü o cihete doğru hareket edip *İpapandis* isimli ticaret gemisini esir almış ve ardından Antalya-Alanya sahillerinde seyir gerçekleştirmiştir.²⁵ Hamidiye kruvazörü Yunan donanmasının Meis Adası'na gerçekleştirdiği hareketi engelleyemezken hem gemide arızaların baş göstermesi hem de Yunan donanmasının muhripler ile Doğu Akdeniz ve özellikle Port Said limanındaki baskısı nedeniyle gemi komutanı Rauf Bey, Bahriye Nezareti ile görüşerek Hamidiye'yi Kızıldeniz'e götürmeye ve orada belirli bir süre tutmaya karar vermiştir.²⁶ Bunun üzerine Beyrut limanından harekete geçen Hamidiye kruvazörü Kızıldeniz'e girerek herhangi bir sorunla karşılaşmadan 10 Nisan 1913 tarihinde Cidde limanına demirlemiştir.²⁷ Hamidiye kruvazörünün Kızıldeniz'e girerek Cidde limanına demirlemesi kendisinin Yunan donanmasına karşı gerçekleştirdiği harekatta bir dönüm noktası oluşturmuş olup bu tarihten itibaren Akdeniz'e tekrar giriş gerçekleştirmemiştir. Kaynaklarda Yunan donanmasının Hamidiye kruvazörünü batırmak için Kızıldeniz'e girdiğine dair bir bilgi

²⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-68, 17 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, Fihrist No: 001-79, 18-19 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-087, 21 Mart 1913; Ahmet Küçüköğlü, "Balkanlar Harbinde Donanma Kahramanı Hamidiye Kruvazörü", *Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (22-24 Ekim 2003-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2005, s. 583

²⁵ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 96, 28 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-078, 24 Mart 1913; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 156; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekâtı (1912-1913)*, C.7, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, İstanbul 1965, ss. 236-237

²⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-091, 21-22 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-073, 23 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 001-077, 23 Mart 1913; ATASE, *BLH Kataloğu*, K: 292, D: 435, F: 25, 26 Mart 1913; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 20 Mart 1913

²⁷ DTA, *Defterler Bölümü: Şura-yı Bahriye Müsvedde Defteri 1913*, Defter No: 2764, Sayfa No: 37, 7 Nisan 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 1102, 10 Nisan 1913; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 157

bulunmamakla birlikte Yunan donanmasının bundan sonraki stratejisi de Kızıldeniz'e girip Hamidiye kruvazörü ile mücadele etmek değil Hamidiye kruvazörünün Kızıldeniz'de kalmasını sağlamak onu Akdeniz'e sokmamak şeklinde olmuştur.

Hamidiye kruvazörü Kızıldeniz'e girmesinin ardından bölgede aktif bir görev üstlenmemiş olup sadece *Seyyid İdrisi* isimli bir Arap şeyhinin isyanının bastırılması amacıyla belirli bir süre Yemen Valiliği'nin emrine girerken daha sonra Basra bölgesine gitse de 1913 yılı ortaları itibarıyla Yunan donanmasının Port Said limanından ayrılarak Doğu Akdeniz'deki ağırlığını çekmesi üzerine Kızıldeniz üzerinden 20 Haziran 1913 tarihinde Süveyş Kanalı'na gelmiştir.²⁸ Burada hem arızalarının giderilmesini hem de Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasındaki barışın tatbik edilmesini bekleyen Hamidiye kruvazörü Ağustos 1913'de Yunan donanmasının Çanakkale Boğazı'na uyguladığı ablukayı kaldırması üzerine bölgeden ayrılarak 6 Eylül 1913 tarihinde Çanakkale Boğazı'ndan geçerek İstanbul'a ulaşmıştır.²⁹

Sonuç

Balkan Savaşı'nda Osmanlı donanmasının Yunan donanmasına karşı yenilgiye uğradığı ve Ege adalarını kaybettiği pek çok araştırmacı tarafından dile getirilmesine rağmen bu savaşta Hamidiye kruvazörünün Ege Denizi, Adriyatik Denizi ve Doğu Akdeniz'deki faaliyetleri ile elde ettiği başarılar çoğunlukla gözden kaçırılmıştır. Genel çerçevesiyle Yunan donanmasının Çanakkale

²⁸ DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 8 Nisan 1913; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 1 Haziran 1913; ; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 14 Haziran 1913; DTA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 2645, Sayfa No: Tasnifsiz, 19 Haziran 1913; Mehmet Korkmaz, *XX. Yüzyıl Başlarında Kızıldeniz'de Osmanlı Denizcilik Faaliyetleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 150-161; Ahmet Küçükkoğlu, "Balkanlar Harbinde Donanma Kahramanı Hamidiye Kruvazörü", s. 584; *Tanın*, "Hamidiye", (19 Mayıs 1913), s. 1; *Tercüman-ı Hakikat*, "Yunan Donanması", (1 Haziran 1913), s. 2

²⁹ DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Liman Defteri 1912-1914*, Defter No: 3528, Sayfa No: 2, 4 Temmuz 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Liman Defteri 1912-1914*, Defter No: 3528, Sayfa No: 27, 22 Ağustos 1913; DTA, *Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Liman Defteri 1912-1914*, Defter No: 364, Sayfa No: 35, 6 Eylül 1913; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, s. 166; Tevfik İnci, "Balkan Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", s. 72

Boğazi'na uyguladığı ablukayı kırma ve Averof zırhlı kruvazörünü bölgeden uzaklaştırma amacını taşıyan bu harekatta kusursuz bir planlama oluşturulmuş olup hareket esnasında Hamidiye kruvazörünün Yunan deniz üsleri ve nakliye konvoylarına saldırılar düzenleyerek İskenderiye ve Malta gibi tarafsız limanların kullanılmasına karar verilmiştir. 13 Ocak 1913 tarihinde Hamidiye kruvazörünün Çanakkale Boğazi'ndan ayrılmasıyla başlayan ve yaklaşık dokuz ay sürecek olan Hamidiye kruvazörünün bu hareketi esnasında Averof zırhlı kruvazörü Çanakkale Boğazi'ndan uzaklaştırılmasa da Yunan donanmasına ait *Siros* deniz üssü ve *Şingin* limanındaki çıkarma noktası bombalanmış ve yine bu donanmaya ait Makedonya yardımcı kruvazörü batırılmıştır. Her ne kadar Hamidiye kruvazörünün Yunan donanmasına karşı elde ettiği askeri başarıların kapsamı tartışmalı olsa da Hamidiye kruvazörünün bu harekât esnasında hiçbir zarar görmeyip Yunan donanmasına ait hiçbir savaş gemisi tarafından tespit edilememesi Yunan donanması nezdinde moral bozukluğuna neden olurken Osmanlı donanması için de motivasyon kaynağı olmuştur.

Sonuç olarak Hamidiye kruvazörünün Yunan donanmasına karşı elde ettiği başarılar harekât öncesindeki kapsamlı bir askeri planlamanın ürünü olmakla birlikte hareketin sorunsuz bir şekilde tamamlanması da gemi komutanı Rauf Bey, Bahriye Nezareti ve donanma komutanlığının uyumlu çalışması sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.

KAYNAKÇA

1)- Arşiv Belgeleri

A)- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE)

Balkan Harbi Kataloğu (BLH)

B)- Deniz Tarihi Arşivi

Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913), Defter No: 3906

Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Hamidiye Kruvazörü Liman Defteri (1912-1914), Defter No: 3528

Erkan-ı Harbiye-yi Bahriye Jurnalı Kalemi: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914), Defter No: 4055

Defterler Bölümü: Şura-yı Bahriye Müsvedde Defteri (1913)

Mülga-yı Bahriye Kataloğu

C)- Österreichisches Staatsarchiv, *Kriegsarchiv, Bildersammlung I. Weltkrieg (1914-1918)*, *Albanien: Hafen von San Giovanni di Medua*, 1916-1918

2)- Referans Eserler

- Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekati (1912-1913)*, Cilt: 7, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, İstanbul 1965
- BÜYÜKTUĞRUL, Afif; “Balkan Savaşı Deniz Harekati Üzerine Gerçekler (1912-1913)”, *Belleten*, XLIV/ 176, Ekim 1980, ss. 717-752
- ÇAVDAR, Kazım; *Hamidiye Kabramanı Rauf Bey*, İzmir 1999
- EMİR, Ali Haydar; *Balkan Harbinde Türk Filosu*, Deniz Matbaası, İstanbul 1932
- IŞIN, Mithat; *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, Deniz Basımevi, İstanbul 1946
- İNCİ, Tevfik; “Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi”, *Donanma Dergisinin Eki*, 399, İstanbul 1952, ss. 1-75
- KORKMAZ, Mehmet; *XX. Yüzyıl Başlarında Kızıldeniz’de Osmanlı Denizcilik Faaliyetleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012
- KÜÇÜKOĞLU, Ahmet; “Balkanlar Harbinde Donanma Kahramanı Hamidiye Kruvazörü”, *Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, (22-24 Ekim 2003-İstanbul), Genelkurmay Basımevi, Ankara 2005, ss. 561-589
- KÜÇÜKOĞLU, Ahmet; *Türk Donanmasında Hamidiye Zirhlisi*, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003
- MÜTERCİMLER, Erol; *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış: Çöküşün Son On Yılı 1912-1922*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2006
- SARAÇOĞLU, Cemalettin; *Gazi Hamidiye’nin Şanlı Maceraları*, Gün Yayınları, İstanbul 1960
- TEOFANİDİS, Y. -Ramis, O. ; *Türk-Yunan Deniz Harbi Hatıratı ve 1909-1913 Yunan Bahri Tarihi*, Çev. Binbaşı Lütfi, Deniz Matbaası, İstanbul 1930

3)- Süreli Yayınlar

- Das Interessante Blatt*, “Der Raid des Hamidiye”, (20 Mart 1913), s. 8
- Die Neue Zeitung*, “Der Türkische Panzerkreuzer Hamidiye von der Insel Malta”, (26 Şubat 1913), s. 3
- Illustrierte Kronen Zeitung*, “Die Zerstörung des Hilfskreuzers Makedonia und Bombardement von Syra”, (18 Ocak 1913), s. 1
- Tanin*, “Hamidiye Hakkında”, (23 Mart 1913), s. 1
- Tanin*, “Hamidiye Yunan Gemilerini Nasıl Batırdı?”, (21 Mart 1913), s. 3

- Tanin*, “Hamidiye’nin Vaziyet-i Siyasisi”, (18 Şubat 1913), s. 2
- Tanin*, “Hamidiye”, (19 Mart 1913), s. 1
- Tanin*, “Hamidiye”, (19 Şubat 1913), s. 3
- Tasvir*, “Çatalca Muharebatı”, (26 Nisan 1914), s. 3
- Tasvir*, “Hamidiye Kruvazörü”, (16 Ocak 1913), s. 2
- Tercüman-ı Hakikat*, “Hamidi Draçlı Bombardıman Ediyor”, (13 Mart 1913), s. 1
- Tercüman-ı Hakikat*, “Hamidiye Korkusu ile”, (27 Şubat 1913), s. 2
- Tercüman-ı Hakikat*, “Yunan Donanması”, (1 Haziran 1913), s. 2
- The Times*, “A Türkisch Naval Success: Greek Naval Auxillary Cruiser Sunk”, (16 Ocak 1913), s. 5
- The Times*, “Hamidieh at Malta”, (18 Şubat 1913), s. 5
- The Times*, “Hamidieh”, (18 Ocak 1913), s. 5